

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE LITERE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
*RELAȚIA CAUZALĂ: DE LA FRAZĂ LA TEXT***

REZUMAT

Conducător științific:

Prof. univ. dr. Carmen Vlad

Doctorand:

Nora-Sabina Mărcean

2011

CUPRINS

INTRODUCERE

CAPITOLUL I. CONCEPTE OPERAȚIONALE

- 1.1. Fraza
- 1.2. Enunțul
- 1.3. Enunțarea
- 1.4. Actul de limbaj/de vorbire
- 1.5. Conținut propozițional și funcție
- 1.6. Text și discurs
 - 1.6.1. Textul
 - 1.6.2. Discursul
 - 1.6.3. Text-discurs
 - 1.6.3.1. Inferența
 - 1.6.3.3. Contextul
 - 1.6.3.4. Cotext și context
- 1.7. Problematika interpretării text-discursului

CAPITOLUL II. RELAȚIA CAUZALĂ LA NIVEL FRASTIC

- 2.1. Relația cauzală din punct de vedere sintactic în limba română (I)
 - 2.1.1. Realizări nonpropoziționale
 - 2.1.2. Realizări propoziționale
 - 2.1.3. Tipuri de propoziții cauzale
 - 2.1.4. Conectori
 - 2.1.5. Registru stilistic
 - 2.1.6. Corelative
 - 2.1.7. Mod verbal
 - 2.1.8. Topică
 - 2.1.9. Valori fundamentale și secundare ale conectorilor cauzali
- 2.2. Relația cauzală din punct de vedere sintactic în limba română (II)
 - 2.2.1. Realizare nonpropozițională
 - 2.2.2. Realizare propozițională
 - 2.2.3. Topică
 - 2.2.4. Punctuație
- 2.3. Relația cauzală din punct de vedere sintactic în limba franceză
 - 2.3.1. Realizare propozițională
 - 2.3.2. Conectori
- 2.4. Relația cauzală din punct de vedere sintactic în limba spaniolă
 - 2.4.1. Realizare propozițională
 - 2.4.1.1. Cauzale integrate
 - 2.4.1.2. Cauzale periferice
 - 2.4.2. Conectorii cauzalelor integrate
- 2.5. Coordonare și subordonare
 - 2.5.1. Coordonare și subordonare în limba română
 - 2.5.1.1. GALR
 - 2.5.1.2. Sintaxă relațională neotradițională
 - 2.5.2. Coordonare și subordonare în limba spaniolă
 - 2.5.3. Coordonare și subordonare în limba franceză
- 2.6. „Coordonare” și subordonare cauzală
 - 2.6.1. Conectori problematici

- 2.6.1.1. Conectori cauzali problematici în limba română
- 2.6.1.2. Conectori cauzali problematici în limba spaniolă
- 2.6.1.3. Conectori cauzali problematici în limba franceză
- 2.6.2. Argumente împotriva „coordonării” cauzale
- 2.7. Sistemul cauzalelor în sintaxa relațională neotradițională
- 2.7.1. Criteriile ancorajului temporal
- 2.7.2. Criteriul integralității structurii
- 2.7.2.1. Cauzale integrale
- 2.7.2.2. Cauzala eliptică
- 2.7.3. Excepții
- 2.7.4. Cauzala argumentativă

CAPITOLUL III. CONECTORII

- 3.1. Terminologie
- 3.2. Definiții
- 3.2.1. Conector
- 3.2.2. Operator vs marcator-conector pragmatic
- 3.3. Conectori frastici și transfrastici în Gramatica Limbii Române
- 3.4. Proprietăți ale conectorilor pragmatici
- 3.5. Puncte de vedere asupra conținutului conectorilor pragmatici
- 3.5.1. Conținut instrucțional
- 3.5.2. Conținut procedural
- 3.5.3. Conținut conceptual
- 3.5.4. Conținutul procedural și conceptual – revizuirea unor puncte de vedere
- 3.5.4.1. Prima ipoteză
- 3.5.4.2. A doua ipoteză
- 3.5.4.3. TRM și MID
- 3.5.4.4. Proprietățile conectorilor în viziunea lui Moeschler
- 3.5.5. Pentru un conținut instrucțional
- 3.6. Conectori pragmatici în limba română
- 3.7. Conectori pragmatici cauzali în limba spaniolă
- 3.8. Analiza conectorii cauzali în limba franceză – prezentare sintetică
- 3.8.1. *Car, parce que și puisque*
- 3.8.2. *Parce que*
- 3.8.3. *Parce que* și inferența invitată
- 3.8.3.1. Contra interpretării epistemice
- 3.8.4. *Parce que*, teoria argumentării și teoria pertinentei
- 3.8.4.1. Relația cu enunțarea
- 3.8.4.2. Înlanțuirea în conversație
- 3.8.4.2.1. Obiecții la analiza lui *parce que* conversațional
- 3.8.4.3. Diferențe între interpretări
- 3.8.5. *Parce que* și actualizarea
- 3.8.6. *Parce que* și subordonarea mediată
- 3.8.7. *Puisque*
- 3.9. Tabelul nr. 1, *Conectorii*

CAPITOLUL IV. RELAȚIA CAUZALĂ LA NIVEL ENUNȚIAL

- 4.1. Nivelul enunțial al relației cauzale în limba spaniolă
- 4.1.1. Perspective asupra relației cauzale
- 4.1.2. Perspectiva actuală asupra relației cauzale

- 4.1.2.1. Cauzalele explicative (periferice)
- 4.1.2.2. Conectorii și cauzalele periferice
- 4.2. Nivelul enunțial al relației cauzale în limba română
- 4.2.1. Circumstanțialul
- 4.2.2. Circumstanțialul de cauză I
- 4.2.2.1. Cauzale prototipice
- 4.2.2.2. Cauzale metadiscursive.
- 4.2.3. Circumstanțialul de cauză II
- 4.3. Categoriile funcțional-semantice în descrierea relației cauzale
- 4.3.1. Cauze, rațiuni, motive – definiții nespecifice (în vorbirea curentă)
- 4.3.2. Cauze, rațiuni, condiții- definiții specifice terminologiei lingvistice
- 4.3.3. Tabelul nr 2, *Parametri definiționali ai categoriilor semantice*
- 4.4. Circumstanțialul de cauză în limba franceză - termenul „cauzal”
- 4.4.1. Definiția termenului cauzal
- 4.4.2. Argumentarea
- 4.4.3. Explicația
- 4.4.4. Explicație vs Justificare - Argumentare
- 4.4.5. Nivelul enunțial al lui *because*
- 4.4.6. Tabelul nr. 3, *Parametri definiționali ai rolurilor discursive*
- 4.5.1. Inferența
- 4.5.1.1. Reprezentarea inferenței
- 4.5.1.2. Procesarea inferenței
- 4.5.1.3. Explicare și implicare
- 4.5.1.3.1. Explicarea
- 4.5.1.3.2. Implicarea
- 4.5.2. Modelul cauzalității „discursive”

CAPITOLUL V RELAȚIA CAUZALĂ LA NIVEL TEXTUAL-DISCURSIV

- 5. Cauzalitate și cauzalitate discursivă
- 5.1. Definiții și circumscrieri
- 5.2. Noțiuni fundamentale în interpretarea relației cauzale la nivel textual-discursiv
- 5.2.1. Interpretare și coerență
- 5.2.2. Interpretare și coeziune
- 5.2.3. Interpretare și conexitate
- 5.3. Relație nemarcată de conectori cauzali : A. B
- 5.3.1.. Non echivalență între relația marcată și nemarcată
- 5.3.2. Interpretarea lui Beaugrande și Dressler
- 5.3.3. Interpretarea lui Vogeleer
- 5.3.4. Considerații privind clasificarea textelor
- 5.3.4.1. Textul literar
- 5.3.4.2. Textul științific - argumentarea atenuată
- 5.3.4.3. Textul de presă
- 5.3.4.3.1. Considerații generale
- 5.3.4.3.2. Textul de presă - discurs care citează, discurs citat, discurs raportat, instanțe enunțiative
- 5.3.4.3.2.1. Discurs care citează, discurs citat
- 5.3.4.3.2.2. Discurs raportat
- 5.3.4.3.2.3. Instanțe enunțiative
- 5.3.4.3.2.4. Textul de presă - DC non canonic
- 5.4. Relația cauzală discursivă marcată

- 5.4.1. Textul religios- repere teoretice
- 5.4.2. Textul religios - justificarea discursivă
- 5.4.3. Textul literar - schema argumentativă

CONCLUZII

LISTA ABREVIERILOR

BIBLIOGRAFIE

SURSE

ANEXE

Anexa 1

Anexa 2

Anexa 3

Anexa 4

Anexa 5

Anexa 6

Cuvinte-cheie: *relație cauzală, nivel frastic, nivel enunțial, conector cauzal, nivel textual-discursiv, interpretare, secvență, schemă argumentativă.*

INTRODUCERE

Definirea conceptului de cauzalitate a constituit și constituie și azi unul din principalele puncte de interes în numeroase discipline fundamentale ale cunoașterii umane (retorică clasică, filosofie, științe exacte, științe experimentale, gramatică, filosofia limbajului etc.).

Preocuparea noastră pentru relația de cauzalitate datează încă din perioada studenției, concretizându-se sub forma lucrării de licență pe marginea conectorului cauzal *car* din limba franceză. La acea dată, cea mai mare parte a studiilor privind conectorii cauzali cuprindea descrieri de tip sintactic, dar și un număr restrâns de explicații ale unor comportamente sintactice prin argumente de ordin semantic sau pragmatic. În intervalul de timp scurs de la redactarea lucrării de licență și începerea cercetării doctorale s-a produs, în mod evident, o extindere a punctelor de vedere (de la sintaxă la text-discurs), manifestând o vădită preferință pentru discursul dialogal (Moeschler, Torck etc.). Multitudinea abordărilor este justificată dacă luăm în considerare faptul că interpretarea textual-discursivă presupune și alte posibile unghiuri analitice (semantice, pragmatice, logico-formale etc.).

Spre deosebire de peisajul lingvistic francofon sau anglofon, unde numărul impresionant de studii, de mai mare sau mică întindere, demonstrează o tendință în creștere pentru abordarea cât mai multor aspecte în interpretarea relației cauzale

(conectori, conținut semantic, rol discursiv, orientare argumentativă, polifonie, corpusuri etc.), lingvistica românească se orientează mai degrabă spre studiul funcționării sintactice și/sau argumentative a fenomenului cauzalității. Numărul studiilor dovedind interes pentru complexitatea interpretării relației este, în opinia noastră, destul de redus și, cu puține excepții, de dată relativ recentă. În lucrarea de față urmărim să demonstrăm că relația de cauzalitate trebuie privită ca un fenomen lingvistic complex, în a cărui interpretare intervine o serie de constante, departajabile teoretic.

Teza noastră poate contribui la îmbogățirea bibliografiei de specialitate cu o nouă perspectivă, cea textual-discursivă.

Teza de față se sprijină pe trei ipoteze de bază: 1) Relația cauzală trebuie analizată dincolo de nivelul strict frastic, 2) Forma prototipică a relației cauzale de la nivelul frastic se regăsește ca structură și la nivel enunțial și textual-discursiv (*A deoarece B*) și 3) Termenii relației și dimensiunea (incidența) ei diferă în cele trei niveluri teoretice (Drașoveanu, Moeschler, Adam, Vlad).

Am urmărit astfel să demonstrăm faptul că există trei paliere interpretative departajabile teoretic, precum și existența elementelor care obligă la o anumită interpretare (structură cauzală, secvență cauzală, schemă argumentativă, conectori cauzali, conținut semantic, model configurativ etc.).

Plecând de la produsul textual spre date externe acestuia și revenind la produsul textual, într-o mișcare repetitivă, investigarea relației cauzale presupune:

- delimitarea palierului interpretativ (frază, enunț, text-discurs)
- identificarea relației ca marcată sau nemarcată (prin conectori cauzali)
- descrierea conectorilor și a funcției lor, atât la nivel local, cât și la nivel global
- căutarea structurii prototipice a relației cauzale (*A deoarece B*) la nivelul frazei, enunțului și text-discursului
- identificarea termenilor și a domeniului relației
- descrierea conținuturilor semantice ale elementului cauzal (cauză, rațiune, argument), a sensurilor pragmatice ale elementului cauzal și al secvenței cauzale (explicație, justificare, argumentare), precum și a gradului de implicare al locutorului
- determinarea factorilor care influențează (orientează sau constrâng) interpretarea,

- stabilirea parametrilor descriptivi pentru fiecare palier,
- analiza de texte-ocurență.

Abordând paliere diferite din punct de vedere teoretic, metodologia adoptată în această lucrare se caracterizează prin trecerea graduală de la analize și descrieri în termenii analizei frastice la cei ai teoriei textual-discursive, implicând generalizări de natură lingvistico-pragmatică.

Am avut în vedere relația cauzală exprimată în limbile română, franceză și spaniolă, nu atât datorită pregătirii noastre academice, cât datorită numărului mare de similarități și gradului mare de generalizare și aplicabilitate a concluziilor (din 188 de referințe bibliografice, 38 sunt în limba română, 116 în franceză, 2 în spaniolă, 31 în engleză, una în italiană).

Cu excepția interpretărilor pe care le propunem la nivelul text-discursului (cf. cap V), am folosit în această teză exemple preluate din tratate consacrate, precum și din lucrări ale altor autori interesați în mod special de problemele cauzalității. Am optat pentru soluția de a folosi materialul ilustrativ din sursele menționate pentru a nu încălca lucrarea cu material suplimentar, când acesta nu aducea elemente noi în interpretare. Acolo unde am considerat necesar, exemplele preluate sunt însoțite de comentarii și puncte de vedere personale.

De asemenea, folosindu-ne în cercetare de bibliografie redactată în limbi diferite, am preferat ca pentru lucrările netraduse din limbile franceză, spaniolă și engleză să furnizăm traducerea proprie, fără a mai specifica de fiecare dată acest fapt.

I. CONCEPTE OPERAȚIONALE

Un număr semnificativ de schimbări în terminologia lingvistică actuală s-au produs sub influența fenomenelor discursive tot mai intens cercetate, spre exemplu, noțiunea de frază, unitate maximală în sintaxă, este din ce în ce mai des înlocuită cu noțiunea de enunț. În sens invers, analiza discursului preia unele dintre noțiunile neagreate de gramatici, creându-și un metalimbaj specific.

Dat fiind numărul mare de accepțiuni pentru conceptele pe care le considerăm esențiale, primul capitol, *Concepte operaționale*, reunește terminologia lingvistică folosită în analize și descrieri, încercând să evite unele aspecte polisemantice ale terminologiei de specialitate, pentru a asigura noncontradicția și coerența conceptelor recurente în analizele de tip frastic, enunțial sau textual-discursiv. Dintre conceptele

descrise, cele de *frază*, *enunț*, *text-discurs* (Vlad), *context* (Vlad, Sperber și Wilson), *inferență* (Moeschler, Reboul) și *interpretare* (Vlad, Rastier) sunt discutate cel mai amplu. Discutarea conceptelor de *micro* și *macrosintaxă*, *micro* și *macrostructură*, precum și de proces *local* și *global* se dovedește fundamentală pentru interpretările ulterioare.

II. RELAȚIA CAUZALĂ LA NIVEL FRASTIC

Din perspectiva abordării în care se înscrie teza de față, distincția dintre frază și enunț este fundamentală în interpretarea relației cauzale. În numeroase lucrări de specialitate consultate, cele două niveluri de analiză se întrepătrund, fără o separare explicită (în cele mai multe cazuri), ceea ce face ca unele particularități frastice să fie explicate prin recursul la nivelul enunțial.

Data fiind intruziunea sensibilă a elementelor descriptive de ordin enunțial în descrierea comportamentelor sintactice din structura cauzală, al doilea capitol, *Relația cauzală la nivel frastic*, propune o delimitare cât mai riguroasă a nivelului frastic al relației cauzale, din punctul de vedere al realizărilor nonpropoziționale și propoziționale, al coordonării și subordonării.

Descrierea conectorului cauzal *car* permite negarea „coordonării” cauzale și afirmarea unicității subordonării cauzale, în primul rând prin criterii de ordin sintactic. Criteriile sintaxei relaționale neotradiționale (criteriul integralității structurii, în abordările lui Drașoveanu) sunt cele care, în opinia noastră, permit atât o unificare a descrierii relației la nivel frastic, prin integrarea într-un sistem al cauzalelor, cât și trecerea spre interpretarea enunțială a relației, prin identificarea termenilor absenți în lanțul verbal (deplasarea relației dinspre termenii coprezenți spre termenii absenți și recuperare inferențial).

La nivel frastic, orice cauzală este un circumstanțial cauzal (fie ea o propoziție conjuncțională sau relativă). Cauzalele juxtapuse depășesc nivelul frastic, pentru că nu pot fi interpretate drept cauzale doar prin reguli sintactice. Cauzalele intonaționale, metadiscursive, enunțiale depășesc, în mod evident, nivelul frazei.

În numeroase cazuri, dacă nu în majoritatea, validarea relației cauzale impune recuperarea unor termeni impiciți, situație în care nu ne mai aflăm la nivelul frazei, ci la acela al enunțului. În această situație, nici denumirea de termen „regent” nu ni se

pare adecvată. Recuperarea termenilor neexprimați implică adeseori enunțarea în analiză, dar cauza nu este mai puțin „circumstanțială”, „cauzală” sau mai puțin subordonată.

Nivelul frastic al relației cauzale este descris separat pentru fiecare limbă luată în considerare, respectiv română, spaniolă și franceză, insistând pe realizările propoziționale și conectorii cauzali, precum și pe asemănările și diferențele relevate.

Problemele legate de relația cauzală în cele trei limbi sunt, în linii generale, comune și urmează aceeași dispunere în ansamblul gramaticilor reprezentative consultate.

Soluțiile teoretice sunt și ele asemănătoare, iar diferențele care apar se situează în zona clasificării unor **tipuri** de cauzale, cu denumiri, la rândul lor, diferite.

Cea mai semnificativă constatare este că, în lucrările pe care le-am prezentat, nu lipsesc argumente și interpretări **semantice** și **pragmatice** (de exemplu dependența relației cauzale de situarea locutorului, de atitudinea lui, de natura cunoscută sau nu a două acte implicate etc.) în descrierea relației cauzale care se vrea/se declară **strict sintactică**.

III. CONECTORII

În examinarea relației cauzale, interpretarea conectorilor cauzali fiind esențială, al treilea capitol, *Conectorii*, dezbate, într-o primă etapă, terminologia din abordările lingvistice, funcția și conținutul conectorilor în general, apoi caracteristicile conectorilor cauzali, făcând diferența între conector *sintactic* (nivelul frazei) și conector *pragmatic* (nivelul enunțului sau text-discursului). Am insistat în mod deosebit asupra conectorilor din limba franceză datorită faptului că majoritatea proprietăților acestora, intens dezbătute și analizate, se regăsesc și la conectori cauzali din limba română și spaniolă. Conectorii *car* și *puisque* sunt descriși cât mai amplu, dată fiind relația lor cu coordonarea și subordonarea, precum și argumentele de ordin sintactic și pragmatic în interpretarea și clasificarea lor. La finalul capitolului am sintetizat și reunit sub forma unui tabel un set de opt parametri definiționali în interpretarea conectorilor cauzali, individualizat pentru cei trei conectori pe care îi considerăm reprezentativi pentru posibilitățile de actualizare a relației cauzale (*pentru că, de vreme ce, căci*).

Tabelul nr 1, *Conectorii*

Nivel	Parametru definițional	Descriere	conector		
			<i>pentru că-parce que- porque</i>	<i>de vreme ce-puisque; cum-comme-puesto que</i>	<i>căci-car- pues que</i>
semantic	conținut	procedural	+	+	+
	categorie cauzală	cauză	+	-	-
		rațiune	+	+	+
pragmatic	rol discursiv	explicație	+	-	-
		justificare	+	+	+
		argumentare	+	+	+
	incidență	conținut	+	-	-
		act ilocutionar	+	+	+
		enunțare	+	+	+
	„lectură”	cauzală	+	-	-
inferențială		+	+	+	
sintactic	subordonare	directă	+	-	-
		indirectă	+	+	+
	coordonare		-	-	-
	funcție	relațională	+	+	+

IV. RELAȚIA CAUZALĂ LA NIVEL ENUNȚIAL

Capitolul abordează interpretarea relației cauzale la nivelul enunțului, a tipologiei cauzalelor, a categoriilor descriptive funcțional-semantice (*cauză și rațiune*) (tabelul nr. 2) și insistă în mod deosebit asupra parametrilor definiționali ai rolurilor discursive (sensurilor pragmatice) (tabelul nr. 3), asupra termenilor secvenței cauzale și a modelului cauzalității.

Tabelul nr 2, *Parametri definiționali ai categoriilor semantice*

Parametri definiționali	Cauză	Rațiune
Termeni sinonimi	-	fundament, argument, motiv
Relaționare	cu efectul	cu un rezultat, cu o consecință
	cu circumstanța	cu deducția
Felul relaționării	necesară	posibilă/suficientă

	între fenomene, fapte, evenimente	între premise și concluzii
	directă (continuum)	indirectă
Implicarea locutorului	obiectivitate relativă	evaluare subiectivă
Efect	cognitiv	interacțional
Interpretarea categoriei	cauză lege, cvasi lege, condiții necesare sau suficiente	suport pentru acte de vorbire sau acțiuni

Tabelul nr. 3, *Parametri definiționali ai rolurilor discursive*

Componentele structurii	Parametri definiționali	Tip de rol discursiv	
		Explicație	Argumentare/justificare
E2	poziția locutorului față de E2	martor	Agent
		neutru,obiectiv +autoritate	evaluator ±autoritate
		constată și indică obiectul	evaluează obiectul
	prezentarea lui E2	caracter recunoscut	±caracter recunoscut
	relaționare prin E2	stări de lucruri (ceea ce se spune, modalitate <i>de re</i>)	acte de vorbire (faptul de a spune, de modalitate <i>de dicto</i>)
	conținutul lui E2	incontestabil	contestabil
	necesitatea lui E2 raportată la E1 și interlocutor	locutorul presupune că E1 ar putea să nu fie înțeles.	locutorul presupune că E1 poate fi contestat
	statut sintactic al lui E2	dependență directă de conținutul lui E1	dependență de alt termen decât E1
	categorie cauzală	cauză	rațiuni, motiv, argument
E1	conținutul lui E1 apare ca fiind	adevărat, inevitabil, necesar, obligatoriu	verosimil, admisibil, permis, posibil
	tip de relație	directă	logică (inferențială), indirectă
	efectul relației	cognitiv	interacțional

Relația	suportul relației	mecanism general	mecanism particular
nivelul interpretării		dependență contextuală	

Sensurile pragmatice (*explicația, justificarea și argumentarea*) sunt definite și puse în trei formule relaționale prototipice care stabilesc termenii între care se validează relația. Formulele propuse pot funcționa ca modele de secvențe cauzale, dând seama atât de realizarea sintactică propriu-zisă, cât și de ancorarea enunțiativă și dimensiunea relației. Astfel,

relația cauzală *explicativă* este o relație între 2 termeni (T):

T1 T2
A **deoarece** B

justificarea enunțiativă presupune o relație cu 3 termeni, dintre care numai doi sunt prezenți verbal în enunț:

T1 T2 T3
[afirm] A, **deoarece** B

justificarea argumentativă are o structură cu 4 termeni, dintre care doar doi sunt prezenți verbal în enunț.

T1 T2 T3 T4
[afirm] A, **deoarece** [constat] B

Modelul expresiei lingvistice a cauzalității propus de Moeschler este discutat în termeni de aplicabilitate la nivelul cauzalității enunțiale și textual-discursive în sensul pe care l-am adoptat pentru acești termeni.

V. RELAȚIA CAUZALĂ LA NIVEL TEXTUAL-DISCURSIV

Ultimul capitol al lucrării propune o anumită viziune asupra structurii cauzale la nivelul text-discursului și consecința acesteia în interpretarea schemei argumentative și a modelului configurativ. Pe de o parte, interpretarea unor elemente lingvistice din unghiul cauzalității, precum și al rolului acestora în text nu este posibilă fără a lua în considerare paragraful, secvența, chiar textul integral; pe de altă parte, interpretarea textului depinde direct de tipul de text și de gen.

Tipul de text restrânge orizontul de așteptare al destinatarului, iar genul furnizează repere privind structura textului, modul de prezentare și relația dintre

componentele sale, inclusiv relația de cauzalitate. Situația de comunicare restrânge și mai mult demersul interpretativ prin specificarea coordonatelor spațio-temporale, ale autorului și ale destinatarului, precum și prin delimitarea cadrului socio-cultural (cf. Vlad, Rastier). La nivelul text-discursului, considerat din perspectiva dimensiunii configurative, interpretarea face trecerea de la nivelul enunțial-local la cel global, prin componenta semantic-referențială, cea enunțiativă și orientarea argumentativă, astfel încât o abordare textual-discursivă a cauzalității trebuie să urmărească modul de manifestare și funcționare a relației în aceste componente. Parametrii interpretativi pe care i-am propus vizează descrierea modului în care relația de cauzalitate se actualizează în componentele menționate.

Fundamentarea teoretică este susținută de o abordare empirică. Analiza pe texte-ocurență (reproduse în *Anexe*) ne permite să reliefăm modul complex în care supradeterminarea afectează relația cauzală la nivel local, dar și modul în care nivelul local influențează interpretarea sensului global. Tipurile de texte-ocurență (literar, științific, de presă și religios) impun interpretări diferite ale relației cauzale și duc la rezultate cu grad diferit de generalitate.

CONCLUZII

Ne-am propus o investigație asupra relației cauzale care să țină seama de fenomene sintactico-semantic și pragmatice în producerea și interpretarea sensului cauzal, pornind de la frază înspre text. Relația de cauzalitate trebuie privită ca un fenomen lingvistic complex, a cărui interpretare se poate realiza la trei paliere departajabile teoretic: fraza, enunțul și text-discursul. În funcție de palierul la care se situează interpretarea, pot fi individualizate o serie de elemente care constrâng demersul interpretativ (structură cauzală, conector cauzal, secvență cauzală, conținut semantic, rol discursiv, schemă argumentativă, situație de comunicare, tip de text, tip de discurs, gen etc.).

Am pornit de la ipoteza că interpretarea relației cauzale la nivel frazic nu este suficientă pentru a da seama de complexitatea acestui fenomen lingvistic. La nivelul frazei, am constatat că descrierile sintactice ale relației cauzale sunt completate de argumente și interpretări semantice și pragmatice, ceea ce denotă, pe de o parte, slaba putere explicativă a oricărei abordări strict sintactice și, pe de altă parte, pune sub

semnul întrebării, existența, în plan ocurențial, a realizării pur sintactice a relației cauzale.

Din punctul de vedere al analizei relației la nivel frastic, nu putem vorbi decât de propoziții circumstanțiale de cauză subordonate, introduse prin conectori cauzali. Pentru noi, nivelul frastic al relației cauzale se referă strict la considerente de ordin sintactic. Relația care se validează între conținuturile propoziționale ale celor doi termeni, fără a avea nevoie de inferențe și context este o *relație cauzală la nivel frastic*. Conținutul semantic al cauzalei, rolul discursiv al acesteia, poziția locutorului, modul de asumare a relației etc. nu reprezintă argumente într-o abordare la nivel frastic.

Considerăm că sistemul propus de D. D. Drșoveanu, deși își revendică explicit apartenența la sintaxă, integrează nu numai interpretarea sintactică a cauzalelor, ci și argumentele de ordin semantic și pragmatic. Toate exemplele de cauzalitate marcată preluate din tratate consacrate sau din lucrări ale altor autori interesați de problemele cauzalității, indiferent de modul de analiză abordat, pot fi introduse în acest sistem.

Pe baza acestui sistem, considerăm că structura cauzală **A deoarece B** este suficient de generală încât să poată acoperi, prin abstractizare, orice formă concretă a relației cauzale, indiferent de nivelul ei de realizare (intrafrastic, enunțial, textual) sau de domeniul de incidență.

Descrierea conectorilor a stabilit un set de parametri definiționali funcționali în interpretarea conectorilor cauzali pe care îi considerăm reprezentativi pentru posibilitățile de actualizare a relației cauzale. (Tabelul nr. 1)

Tripla *incidență* a conectorilor cauzali (conținut propozițional, act ilocuționar, enunțare) reprezintă o proprietate a conectorilor fundamentală în delimitarea nivelului la care se poate realiza relația cauzală. Unii conectori manifestă o preferință (dacă nu o constrângere) pentru o anumită incidență (*de vreme ce, întrucât* - incidență asupra enunțării), alții pot avea orice tip de incidență (*pentru că* - incidență asupra conținutului propozițional, asupra enunțării sau a actului ilocuționar).

În numeroase cazuri, dacă nu în majoritatea, validarea relației cauzale impune recuperarea unor termeni implicați, situație în care nu ne mai aflăm la nivelul frazei, ci la acela al enunțului. Criteriile sintaxei relaționale neotradiționale aplicate în sistemul cauzalelor propus de Drașoveanu permit unificarea descrierii relației la nivel frastic și

integrează enunțarea în analiză, ceea ce permite ca acest sistem să dea seama și de unele aspecte din interpretarea palierului enunțial.

Orice relație cauzală a cărei interpretare depășește nivelul frastic prin recursul la **inferențe** și **context**, la nivel local, este, pentru noi, o relație enunțială. Această relație se poate realiza în interiorul unui singur enunț sau între enunțuri diferite, în general aflate în apropiere imediată, respectând aceeași structură abstractă **A deoarece B** pe care am identificat-o la nivelul frazei.

Demersul interpretativ la nivelul enunțial se fundamentează, pe lângă interpretarea conectorilor cauzali, pe identificarea conținutului semantic al segmentului cauzal (cauză, rațiune), precum și a rolului discursiv al acestuia (explicație, justificare, argument). Am urmărit realizarea unui set de parametri definiționali funcționali în identificarea conținutului semantic al segmentului cauzal (Tabelul nr. 2), precum și a unui set de parametri aplicabili în descrierea rolurilor discursive (Tabelul nr. 3).

Identificarea structurii *A deoarece B* la nivelul enunțial și delimitarea rolurilor discursive ne-au permis stabilirea unor formule ale **secvențelor cauzale**, pe baza sistemului propus de Drașoveanu:

Relația cauzală care se validează **local**, prin recursul la **inferențe** și **context**, depinde de **modelul secvențial** și se înscrie într-o tipologie de **secvență cauzală** este o *relație cauzală la nivel enunțial*.

Interpretarea anumitor enunțuri din punctul de vedere al relației cauzale nu este însă posibilă fără a lua în considerare un context mai larg, cum ar fi paragraful, chiar textul integral. Nivelul textual-discursiv este cel la care interpretarea relației cauzale depășește (și înglobează) nivelul enunțial. Interpretarea text-discursului ca produs verbal este dependentă de încadrarea tipologică și, mai ales, genologică a acestuia. Genul și discursul determină nu numai forma pe care o ia textul, ci și relația dintre componentele sale, inclusiv relația de cauzalitate. Nivelul textual-discursiv permite sublinierea diversității conținuturilor semantice și a sensurilor pragmatice (roluri discursive), modul în care unitățile lingvistice contribuie la structurarea și construirea **sensului cauzal** (enunțial local sau/și global), identificarea rolului secvențelor cauzale în producerea și interpretarea sensului, modul în care în relația cauzală se reflectă intenția informativă globală, permițând identificarea diversității incidenței relației cauzale (de la vecinătate imediată, la limitele textului).

Am demonstrat, prin analiza unor texte și fragmente de texte concrete, că setul de parametri propuși determină și orientează parcursul interpretativ.

Am reperat structura generală **A deoarece B** și la nivelul text-discursului și am demonstrat pornind **dinspre nivelul global spre cel local**, nu numai că **fiecare tip de text impune o interpretare diferită și actualizează în mod diferit schema argumentativă, în funcție de modelul textual-tipologic și genologic, ci și că schema argumentativă are un rol relevant în articularea globală a sensului textual în structurarea globală.**

Analiza textelor-ocurență ne-a permis formularea unor considerații specifice pentru fiecare tip și gen de text: literar, de presă, științific și religios.

Cercetarea relației cauzale rămâne deschisă cel puțin în privința abordării altor tipuri și genuri de texte, demers care ar putea confirma, pe de-o parte, valabilitatea soluției propuse în teză, iar pe de altă parte, ar putea justifica încă o dată necesitatea dezbaterilor teoretice consacrate oricărui aspect al domeniului textual-discursiv.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Adam, J. M., 1986, „Puisque tu m'aimes un peu...quand même”, in *CLF*, nr. 7, Genève, p. 295-320.
- Adam, J. M., 1990, *Éléments de linguistique textuelle. Théorie et pratique de l'analyse textuelle*, Bruxelles, Mardaga.
- Adam, J.-M., 1992, *Les textes : types et prototypes*, Paris, Nathan.
- Anscombe, J.C., Ducrot, O., 1983, *L'argumentation dans la langue*, Lyon, Presses Universitaires de Lyon.
- Asher, N., 1996, „L'interface pragmatique - sémantique et l'interprétation du discours”, in *Langages*, nr. 123, p. 30-50.
- Austin, J.L., 1962, *How to do things with words*, Cambridge, Harvard University Press.
- Barbault-Nogier, M.C., 1976, „Étude comparée, syntaxique et sémantique de *parce que, car, puisque*”, in *Rééducation Orthophonique*, Vol. 13, nr. 86, (revue de l'A.R.P.L.O.E.), Paris, p. 511-523.
- Beaugrande, R., Dressler, W. (BD), 1981, *Introduction to text Linguistics*, New York, Longman.
- Berrendonner, A., 2004, „Grammaire de l'écrit vs grammaire de l'oral: le jeu de composantes micro-et macro-syntaxiques”, in Rabatel, A. (ed.), *Interactions orales en contexte didactique*, Lyon, PUL, p. 249-264.
- Blakemore, D., 1987, *Semantic constraints on Relevance*, Oxford, Basil Blackwell.
- Borel, M.J., 1980, „Discours explicatifs” in *Travaux du Centre de recherches sémiologiques*, nr. 36, Université de Neuchâtel, p. 19-41.
- Borel, M.-J., 1984, „Dimensions du raisonnement non-formel et logique-calcul” in *Sémiologie du raisonnement*, Berne, Peter Lang, p. 115-154.
- Botezatu, V., 1995, *Valoarea deducției*, București, Ed. Științifică.
- Charaudeau, P., 1992, *Grammaire du sens et de l'expression*, Paris, Hachette.
- Charaudeau, P., 1995, „Une analyse sémiolinguistique du discours”, in *Langages*, , nr. 117, Ed. Larousse, Paris, p. 96-111.
- Charaudeau, P., 1997, *Discours d'information médiatique*, Paris, Ina-Nathan.
- Charaudeau, P., 2005, „Sémantique de la langue, sémantique du discours. De la rupture à une communauté de pensée”, in *Actes du colloque en hommage à Bernard Pottier*.

- Charaudeau, P., 2006, „Discours journalistique et positionnement énonciatifs. Frontières et dérives” in *Semen. Énonciation et responsabilités des médias*, nr. 22, <http://semen.revues.org/2793?&id=2793>.
- Charolles, M., 1988, „Les plans d'organisation textuelle: périodes, chaînes, portées et séquences”, in *Pratiques*, nr. 57, p.3-13.
- Cilianu-Lascu, C., 2008, „Typologie textuelle et gradualité : un effet de dominante ”, in *ACLIF*, Cluj-Napoca, Ed. Echinoc, p. 65-84.
- Coman, M., 2001, *Manual de jurnalism*, vol. 2, *Genurile jurnalistice*, București, Polirom.
- Compagnon, A., 2001, „Théorie de la littérature: la notion de genre” in *Fabula. la recherche en littérature*, <http://www.fabula.org/compagnon/genre.php>.
- Coșeriu, E., 2000, *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău, Ed. Arc (traducere din limba spaniolă a ediției din 1981).
- Coșeriu, E., 2000/2002, „Prolusione. Orationis fundamenta: La preghiera come testo”, in *I quattro universi di discorso. Atti del Congresso Internazionale „Orationis Millennium”*, L'Aquila, 24-30 giugno 2000, a cura di Giuseppe de Gennaro S.I., Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, p. 24-47
- Coutinho, A., 2004, „Schématisation (discursive) et disposition (textuelle)”, in Adam, J.M., Grize, J.B., Ali Bouacha, M. (eds.), *Texte et discours: catégories pour l'analyse*, Dijon, Ed. Universitaires de Dijon, p. 31-67.
- Davidson, D., 1967, „Causal relations”, in *Journal of Philosophy*, vol. 64, nr. 21, p.691-703.
- Debaisieux, J.M., Martin P., 2010, „Les parenthèses : Etudes macro-syntaxique et prosodique sur corpus”, in *La Parataxe, Structures, marquages et exploitations discursives*, Vol. 2, Berne, Peter Lang.
- Dicționar General de Științe ale Limbii (DGSL)*, 1997, București, Ed. Științifică.
- Dicționar de Științe ale Limbii (DSL)*, 2005, București, Ed. Nemira&Co.
- Dijk, T.A. van, 1977, *Text and Context. Exploration in the Semantics and Pragmatics of Discourse*, London, Longman.
- Dijk, T.A. van, 1979, „Pragmatic Connectives” in *Journal of Pragmatics*, nr. 3, North-Holland Publishing Company, p. 447-456.
- Draper, S.W., 1988, „What's going on in everyday explanation?” in *Analysing Everyday Explanations. A Casebook of Methods*, London, Sage, p. 15-31.

- Drașoveanu, D.D., 1981, „Cauzala argumentativa”, in *Cercetări de lingvistică*, Vol. XXVI, nr. 2, Cluj-Napoca, Ed. Academiei, p. 143-147.
- Drașoveanu, D.D., 1997, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Ed. Clusium.
- Ducrot, O., 1972, *Dire et ne pas dire*, Paris, Hermann.
- Ducrot, O., 1980, „Analyses pragmatiques”, in *Communications*, nr. 32, p. 29-35.
- Ducrot, O., 1980, *Les mots du discours*, Paris, Minuit.
- Ducrot, O., 1983, „Puisque : essai de description polyphonique”, in *RR*, nr. 24, p. 166-185.
- Ducrot, O., Schaeffer, J.M., 1995, *Nouveau dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Paris, Editions du Seuil.
- Ebel, M., 1980, „L'explication comme fait de discours” in *Travaux du Centre de recherches sémiologiques*, nr. 39, Université de Neuchâtel, p. 57-82.
- Enciclopedia limbii române* (ELR), 2001, București, Univers enciclopedic.
- Ferrari, A., 1992, „Encore à propos de *parce que*, à la lumière des structures linguistiques de la séquence causale”, in *CLF*, nr. 13, Genève, p. 183-214.
- Fornel, M. de, 1989, „*Parce que* et le problème de l'inférence”, in *CLF*, nr. 10, Genève, p. 171-192.
- Fraser, B., 1999, „What are discourse markers”, *Journal of Pragmatics*, Vol. 31, nr. 7, North-Holland Publishing Company, p. 931-952.
- Gramática descriptiva de la lengua española* (GDLE), 1999, vol. I (Primera parte: *Sintaxis básica de las clases de palabras*), vol. II (Segunda parte: *Las construcciones sintácticas fundamentales*; Tercera parte: *Relaciones temporales, aspectuales y modales*), vol. III (Cuarta parte: *Entre la oración y el discurso*; Quinta parte: *Morfología*), Madrid, Espasa.
- Gramatica Limbii Române* (GALR), 2005, Vol. I (*Cuvântul*), Vol. II (*Enunțul*) București, Ed. Academiei Române.
- Gramatica Limbii Române* (GLR), 1966, ediția a II-a revăzută și adăugită, tiraj nou, Vol. I (*Morfologia*) (și II (*Sintaxa*)), București, Ed. Academiei Republicii Socialiste România.
- Gramatica Limbii Române* (GLR), 1954, Vol. I (*Vocabularul, Fonetica și Morfologia*) și II (*Sintaxa*)), București, Ed. Academiei Republicii Populare România.
- Grevisse, M., 1991, *Le Bon Usage* (BU), Paris, Duculot.

- Grice, H.P., 1975, „Logic and conversation”, in Cole, P., Morgan J.L. (eds.), *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*, New York, Academic Press, p. 41-58.
- Grize, J.B., 1981, „L’argumentation : explication ou séduction”, in *Linguistique et sémiologie*, Lyon, Presses Universitaires, p. 29-40.
- Grize, J.B., 1990, „Logique et langage”, col. *L’Homme dans la langue*, Paris, Ophrys, p. 104- 109.
- Groupe λ-1, 1975, „Car, parce que, puisque”, in *Revue Romane*, 10/2, Copenhaga, Institut d’Etudes Romanes, p. 248-280.
- Grzmił-Tylutki, H., 2002, „Le sujet discursif”, in *Romanica Cracoviensia*, nr.2, Cracovia, p. 136-139.
- Guțu-Romalo, V., 1973, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, Ed. Didactică și Pedagogică.
- Hansen, M.B., 1998, „The semantic status of discourse markers”, in *Lingua*, Vol. 104, p. 235-260.
- Hume, D., ed. 1978, „A Treatise of Human Nature ”(1739), Oxford, Ed. L. A. Selby-Bigge, P. H. Nidditch.
- Jackiewicz, A., 1999, „Causalité et prise en charge énonciative”, in *Etudes Cognitives*, nr. 3, Varşovia, Académie Polonaise des Sciences, p. 249-269.
- Jakobson, R., 1973, *Questions de poetique*, Paris, Ed. Seuil.
- Kleiber, G., 2009, „Gérondif et relations de cohérence : le cas de la relation de Cause”, in *ACLIF*, Cluj-Napoca, Ed. Echinoc, p. 9-24.
- Kratschmer, A., 1998, „Causalité et explication : vers une nouvelle approche”, in *Revue Romane* 33/2, Copenhaga, Institut d’Etudes Romanes, p. 171-208.
- Le Petit Robert de la langue française* (PR), 2006, Paris, Dictionnaires le Robert.
- Le Querler, N., 1993, „Subordination, thématization, rhématisation : l’exemple de la cause”, in *Travaux linguistique du CERLICO*, nr. 6, Rennes, PUR, p. 97-122.
- Lecomte, A., 1981, „Entre justifier et expliquer, dire ce qu’on veut dire” in *Travaux du Centre de recherches sémiologiques*, nr. 38, Université de Neuchâtel, p. 35-58 .
- Levinson, S., 1983, *Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Lo Cascio, V., 2002, *Gramatica argumentării. Strategii și structuri*, București, Meteora Press.
- Lowe, I., 1987, „Two ways of looking at causes and reasons”, in Monaghan, J. (ed.), *Grammar in the Constructions of Texts*, London, Pinter, p. 37-46.

- Lundquist, L., 1999, „Le factum textus: fait de grammaire, fait de linguistique, ou fait de cognition?“, in *Langue Francaise*, nr. 121, Paris, Armand Colin, p. 56-73.
- Luscher, J.M., 1994, „Les marques de connexion : des guides pour l'interprétation“ in Moeschler, J. et al. (eds.), *Langage et pertinence. Référence temporelle, anaphore, connecteurs et métaphore*, Presses universitaires de Nancy, p. 175-226.
- Maingueneau, D., 1990, *Pragmatique pour le discours littéraire*, Paris, Bordas.
- Maingueneau, D., 1991, *L'énonciation en linguistique française*, Paris, col. *Linguistique*, Hachette.
- Maingueneau, D., 1995, „Présentation“, in *Languages*, nr. 117, Paris, Larousse, p. 5-11.
- Mann, W.C., Thompson, S.A., 1988, „Rhetorical structure theory: toward a functional theory of text organization“, in *Text* 8, nr. 3, p. 243-281.
- Mărcean, N.S., 2010, „Interprétation des structures causales“, in *RIELMA*, nr. 3, Risoprint, Cluj-Napoca, p. 345-349.
- Mărcean, N.S., 2010, „Traduire les connecteurs causaux“, in *RIELMA*, nr. 3, Cluj-Napoca, Risoprint, p. 373-379.
- Martin, R., 1983, *Pour une logique du sens*, Paris, PUF.
- Moeschler J., 1986a, „La problématique des règles d'enchaînement et d'interprétation revisitée“, in Rubattel, C. (ed.) *Modèles du discours. Recherches actuelles en Suisse romande*, Berne, Peter Lang, p. 61-84.
- Moeschler J., 1986b, „Pertinence et conversation“ in *TRANEL* 11, p. 141-155.
- Moeschler, J., 1986c, „Connecteurs pragmatiques, lois de discours et stratégies interprétatives: *parce que* et la justification énonciative“, in *CLF*, nr. 7, Genève, p.149-167.
- Moeschler, J., 1989, „Marques linguistiques, interprétation pragmatique et conversation“ in *CLF*, nr. 10, Genève, p. 43-76.
- Moeschler, J., 1992, „Théorie pragmatique, acte de langage et conversation“, in *CLF*, nr. 13, Genève, p. 108-124.
- Moeschler, J., 1993, „Relevance and conversation“, in *Lingua*, vol. 90, nr. 1/2, p. 149-171.
- Moeschler, J., 2000a., „L'ordre temporel dans le discours : le modèle des inférences directionnelles“, in *Cahiers Chronos. Passé et parfait*, vol. 6, Amsterdam/New York, Rodopi, p. 1-10.

- Moeschler, J., 2000b., „Le Modèle des Inférences Directionnelles”, in *CLF*, nr. 22, Genève, p. 57-100.
- Moeschler, J., 2002, „Connecteurs, encodage conceptuel et encodage procédural”, in *CLF*, nr. 24, Genève, p. 265-292.
- Moeschler, J., 2003, „L’expression de la causalité en français”, in *CLF*, nr. 25, Genève, p. 11-42.
- Moeschler, J., 2005, „Connecteurs pragmatiques, inférences directionnelles et représentations mentales”, in *Cahiers Chronos. Temporalité et attitude. Structuration du discours et expression de la modalité*, vol. 12, Amsterdam/New York, Rodopi, p. 35-50.
- Moeschler, J., Chevallier, C., Castelain, T., Henst, J.B. van D., Tapiero, I., 2006, „Le raisonnement causal : de la pragmatique du discours à la pragmatique expérimentale”, in *CLF*, nr. 27, Genève, p. 241-262.
- Moeschler, J., Reboul, A., 1999, *Dicționar enciclopedic de pragmatică (DEP)*, Cluj, Echinoc.
- Moirand, S., 2004, „Le Texte et ses contextes”, in Adam, J.M., Grize, J.B., Bouacha, M. Ali (eds), *Texte et discours: catégories pour l’analyse*, Dijon, Ed. Universitaires de Dijon, p. 131-143.
- Nazarenko, A., 2000, *La cause et son expression en français*, Paris, Ophrys.
- Neamt, N. S., 1998, „Car/pues que/căci - une interprétation logique et syntaxique”, in *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Philologia*, XLIII, 2-3, Cluj-Napoca, p. 195-202.
- Nica, D., 1988, *Teoria părților de vorbire*, Iași, Ed. Junimea.
- Niță, R. 2010, „Discours citants non canoniques : sur l’insertion du discours direct dans le récit journalistique”, in *Directions Actuelles en Linguistique du Texte, Actes du Colloque international, Le texte : modèles, méthodes, perspectives*, Vol. 2, p. 313-327, Cluj-Napoca, Casa Cartii de Știință.
- Nølke, H., Fløttum, K., Norén, C., 2004, *ScaPoLine, La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*, Paris, Ed. Kimé.
- Pană-Dindelegan, G., 2003, *Elemente de gramatică, Dificultăți, controversă, noi interpretări*, București, Humanitas Educational.
- Perelman, C., 1983, „Logique formelle et argumentation”, in *Logique, argumentation, conversation*, Berne, Peter Lang.

- Pitar, M., 2010, „Le texte procédural – modèle théorique et réalisation textuelle”, in *Directions Actuelles en Linguistique du Texte, Actes du Colloque international. Le texte : modèles, méthodes, perspectives*, Vol. 2, p. 293-295, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.
- Plantin, C., 1996, *L'argumentation*, Paris, Seuil.
- Pop, L., 1989, „Vers une grammaire des marqueurs pragmatiques”, in *RRL*, Vol. XXXIV, 3, București, Ed. Academiei RSR, p. 217-224.
- Pop, L., 1993, „Cuvintele coordonatoare între gramatică și discurs”, in *SCL*, XLIV, 6, București, Ed. Academiei Române, p. 469-488.
- Pop, L., 2005, *La grammaire graduelle, à une virgule près*, Berne, Peter Lang.
- Pop, L., 2010, „La terminologie linguistique face aux phénomènes discursifs”, in *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Philologia*, LV, 1, Cluj-Napoca.
- Querler, N., 1993, „Subordination, thématization, rhématisation : l'exemple de la cause”, in *Travaux linguistiques du CERLICO*, nr. 6, Rennes, P.U.R., p. 97- 122.
- Rastier, F., 1989, *Sens et textualité*, Paris, Hachette.
- Rastier, F., 1996, „Pour une sémantique des textes - questions d'épistémologie”, in *Textes et sens*, Paris, Didier/InaLF, p. 9-35.
- Reboul, A., 2003, „Causalité, force dynamique et ramifications temporelles”, in *CLF*, nr. 25, Genève, p. 43-69.
- Reboul, A., Moeschler, J., 1998, *Pragmatique du discours. De l'interprétation de l'énoncé à l'interprétation du discours*, Paris, Armand Colin.
- Rossari, C., 2000, *Connecteurs et relations de discours : des liens entre cognition et signification*, Nancy, Presses Universitaires de Nancy.
- Roulet, E. et al, 1985, *L'articulation du discours en français contemporain*, Berne, Peter Lang.
- Roulet, E., 1986, „Complétude interactive et mouvements discursifs”, in *CLF*, nr. 7, Genève, p. 189-206.
- Roventă-Frumușani, D., 2000, *Argumentarea. Modele și strategii*, București, Bic All.
- Rubattel, C., 1983, „De la syntaxe des connecteurs pragmatiques”, in *CLF*, nr. 4, Genève, p. 37-61.
- Rubattel, C., 1986, „La structure de l'énoncé minimal comme condition d'accès aux stratégies interprétatives”, in *CLF*, nr. 7, Genève, p. 135-148.
- Ruppli, M., 1990, „L'opposition *car/parce que*”, in *L'information grammaticale*, nr. 46, p. 22- 25.

- Sancier A., Denis D., 1994, *Grammaire du français*, Paris, Librairie générale française, p. 81-87, 128-143, 494-503.
- Sanders, T.J.M., Spooren, W.P.M., Noordman, L.G.M., 1993, „Coherence Relations in a cognitive theory of discourse representation” in *Cognitive linguistics*, nr. 4, p. 93-133.
- Schiffrin, D., 1987, *Discourse Markers*, Cambridge, Cambridge University Presse.
- Schleppegrell, M. J., 1991, „Paratactic because”, in *Journal of Pragmatics*, nr. 16, p. 323-337
- Schourup, L., „Discourse Markers”, 1999, in *Lingua*, Vol. 107, p. 227-265.
- Searle, J.R., 1969, *Speech Acts*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Searle, J.R., 1976, „A classification of illocutionary acts”, in *Language in Society*, 5, Cambridge University Press, p.1-23.
- Searle, J.R., 1979, *Expression and Meaning*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Sekali, M., 2010, „Coordination et dynamique discursive“, in *Directions actuelles en linguistique du texte, Actes du colloque international, Le texte : modèles, méthodes, perspectives*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.
- Simon, A.C., Degand, L., 2007, „Connecteurs de causalité, implication du locuteur et profils prosodiques: le cas de *car* et de *parce que*”, in *Journal of French Language Studies* 17, p. 323–341, Cambridge University Press.
- Sperber, D., Wilson, D. (SW), 1989, *La pertinence. Communication et cognition*, Paris, Les Éditions de Minuit.
- Stati, S., 1990, *Le transphrastique*, Paris, PUF.
- Stati, S., 2002, *Principi di analisi argomentativa*, Bologna, Patron.
- Torck, D., 1996, *Aspects de la causalité discursive en français oral contemporain*, Amsterdam, Studies in Language and Language Use.
- Toulmin, S.E., 1958, *The Uses of Argument*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Trésor de la langue française (TLF)*, 1977, vol. 5, Centre national de recherche pour un trésor de la langue française, Paris, Éditions du Centre national de la recherche scientifique, Klincksieck
- Tuțescu, M., 1986, *L'argumentation*, București, TUB.
- Vendler, Z., 1967, „Causal relations”, in *Journal of Philosophy*, vol. 64, nr. 21, p.704-713.
- Vlad, C., 1982, *Semiotica criticii literare*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică.

- Vlad, C., 1999, „Coeziune, congruență și coerență”, in *SCL*, L/2, București, Ed. Academiei Române, p. 463-471.
- Vlad, C., 1994, *Sensul, dimensiune esențială a textului*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia.
- Vlad, C., 2003, *Textul aisberg. Teorie și analiză lingvistico-semiotică*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.
- Vlad, C., 2006, „Persoana întâi și rețeaua comunicativă a textului”, in *Limba română - aspecte sinronice și diacronice - Actele celui de-al 5-lea colocviu al Catedrei de Limba Română*, București, Ed. Universității din București, p. 549-554.
- Vlad, C., 2007, „Persoana întâi: liant textual global - fracturant local”, in *Studii lingvistice*, București, Ed. Universității din București, p. 389-396.
- Vlad, C., 2008, „Le texte iceberg” aux frontières de la linguistique, de la pragmatique et de la sémiotique”, in *RRL*, nr. LIII, 3, București, p. 341-360.
- Vlad, D., 2010, „Le texte polémique : confrontation dialogique de discours dans le monologal”, *Directions Actuelles en Linguistique du Texte. Actes du Colloque international. Le texte : modèles, méthodes, perspectives*, Vol. 2, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, p. 313-327.
- Vogeleer, S., 2009, „La relation de justification dans le discours argumentatif délibératif”, in *ACLIF*, Cluj-Napoca, Ed. Echinoc, p. 41-60.
- Zafiu, R., 2003, „Valori argumentative în conversația spontană”, *Dialogul în româna vorbită*, Dascălu, J.L., Pop, L. (coord.), București, Oscar Print